

แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับ
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2*

THE DEVELOPMENT GUIDELINES LEARNING PROCESSES OF TEACHERS USING
PARTICIPATIVE MANAGEMENT PRINCIPLES FOR SCHOOL EXPANDS
EDUCATIONAL OPPORTUNITIES UNDER THE SISAKET PRIMARY
EDUCATION AREA OFFICE 2

จุฬาพร ปัดตา¹, สุทธิพงษ์ หกสุวรรณ²

Chulaporn Padta¹, Suttipong Hoxsuwan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University^{1,2}

Email : 64010581009@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ ครูผู้สอน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส รวมจำนวนทั้งสิ้น 741 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทาง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 3 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็น ความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมเท่ากับ 0.073 เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผล ลำดับที่ 3 ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร 2. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มีทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ 22 แนวทาง ผลการประเมินแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมแต่ละองค์ประกอบของแนวทางมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนา; กระบวนการเรียนรู้โดยใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วม; โรงเรียนขยายโอกาส

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the current conditions. desirable condition and guidelines for developing learning process development by using participatory management principles for schools expanding educational opportunities and 2) to develop guidelines for developing learning processes by using management principles Participate in schools expanding educational opportunities under the Office of Sisaket Primary Educational Service Area Office 2 The sample group used in the research was the director of the educational institute. Academic Supervisor, Teacher, President of School Board Of schools expanding opportunities total of 741 people. Director of schools with best practices, 3 people, head of academic administration 3 people, teachers, 3 people, total 9 people The tools used in the research are: a 5-point estimating scale questionnaire, an interview form, a suitability and feasibility assessment form of the approach. Statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The research found that: 1. The current state of the guideline for developing teachers' learning process using participatory management principles for schools expanding educational opportunities under the Office of Sisaket Primary Educational Service Area Office 2 in general was at a high level. The desirable condition of the teacher learning process development guideline using participatory management principles for schools expanding educational opportunities, overall, each component was at the highest-level necessity the overall needs of teachers' learning process

development guidelines using the participatory management principle of the schools expanding educational opportunities were 0.073, ranked in order of need from most to necessary. less as follows: No. 1 Learning Management the second measure and evaluation ,4th in curriculum analysis 2. Guidelines for the development of the learning process of teachers using the principle of participatory management of schools expanding educational opportunities under the Office of Sisaket Primary Educational Service Area Office 2 There were a total of 4 components, 22 approaches. The results of the evaluation of the approaches for developing the teacher's learning process using the participatory management principle of schools expanding educational opportunities under the Office of Sisaket Primary Educational Service Area 2 found that by combining each component of the approaches. There is suitability and possibility in most level.

Keywords : Development; Learning process using principles of participatory management; Opportunity expansion school

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566 – พ.ศ.2570 หมายความว่า 12 ได้กำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการศึกษาของประเทศไทยไว้ว่า ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ซึ่งประเด็นดังกล่าวว่าด้วยเรื่องของการพัฒนาการศึกษา กล่าวคือ ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และ การพัฒนาทุนมนุษย์ในทุกช่วงวัย ที่ผ่านมานั้น ได้มีความพยายามปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับทั้งการยกระดับมาตรฐานการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรม การเรียน รวมถึงการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมที่เป็นแบบอย่างด้านการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระควบคู่กับมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมภาคีการพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาและการเรียนรู้มากขึ้น เป้าหมายการพัฒนาของหมวดหมู่ที่ 12 กลยุทธ์ที่ 1 มีเป้าหมายการพัฒนา คือ มุ่งให้คนไทยทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ โดยในกลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 ได้กล่าวไว้ในแผนว่า จะต้องพัฒนาผู้อยู่ในช่วงวัยการศึกษาระดับพื้นฐานให้มีความตระหนักรู้ในตนเองมีทักษะดิจิทัลและมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ การดำรงชีวิตและการทำงาน โดยในกลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 ข้อที่ 5 ได้กล่าวถึงเรื่องของการพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ โดยการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาและเพิ่มบทบาทของภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการสนับสนุน การจัดการศึกษาโดยปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ที่เอื้อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารด้านการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร รวมทั้งขับเคลื่อนการสร้างนวัตกรรม ทางการศึกษา ตามบริบทของโรงเรียนและพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคมในการจัดการเรียนรู้ และ การร่วมลงทุนเพื่อการศึกษา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2566)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมายความว่า 12 นั้นได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการศึกษาในเรื่องของการพัฒนาทางการเรียนรู้ และการกระจายอำนาจโดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนฯ นอกจากนี้ตามแนวคิดของ Peter M. Senge นักวิชาการชาวตะวันตก ยังได้กล่าวถึงเรื่องของแนวทางการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาแบบมีส่วนร่วมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดย Peter M. Senge ได้กล่าวไว้ว่า เพื่อให้ได้ความรู้และแนวทางการปฏิบัติงานแบบใหม่ๆที่ดีกว่าเดิม ที่เรียกได้ว่าเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานใหม่นั้น ก็จะต้องทำได้โดยการฝึกกำลังและความสามารถร่วมกันเพื่อปลูกฝังความรู้เข้าไปในระบบการปฏิบัติงานเกิดแนวทางของการปฏิบัติงานใหม่ๆและแปรความรู้ออกมาเป็นผลผลิตนั้นหมายถึงประสิทธิภาพจากการทำงานร่วมกันนั่นเอง โดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) ในแนวคิดของศาสตร์ 5 ของ Peter M. Senge คือ การแลกเปลี่ยนภาพพจน์ของอนาคตที่ต้องการให้เป็นจริงร่วมกันในลักษณะการทำงานแบบมีส่วนร่วมภายใต้ระบบที่ซับซ้อนหลายตำแหน่งในหน่วยงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย (ทรงพล เจริญคำ, 2562)

ในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพ ภาระกิจด้านการบริหารงานวิชาการถือเป็นงานที่สำคัญที่สุดที่เป็นหัวใจของการจัดการศึกษาซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียนคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องงานวิชาการของโรงเรียนประกอบด้วยงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักซึ่งโรงเรียนจะต้องสร้างหลักสูตรของตนเองเรียกว่าหลักสูตรสถานศึกษาดังนั้นครูจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้น ซึ่งแนวทางการสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ต้องเริ่มที่ชั้นเรียนเป็นหลักสำคัญ โดยผู้บริหารอาจจำความคิดของตน ของครู ผู้ปกครอง หรือข้อมูลทางวิชาการ แล้วหากกลุ่มครูช่วยคิดและดำเนินการพร้อมทำ ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้ใหม่ แล้วสร้างความเข้าใจให้ตรงกันหลังจากนั้นจึงวางแผนดำเนินการจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางที่ใช้ในการปฏิบัติให้เข้าใจตรงกัน (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2558)

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหาแนวทางในการบริหารและพัฒนาติดต่อกันเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของครูให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ผ่านการใช้กลยุทธ์ด้านการบริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้แนวทางด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ขึ้นมา เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมประเมินผล ในการบริหารจัดการในด้านการพัฒนาทั้งแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม การวิเคราะห์หลักสูตร การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารงานวิชาการด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาเอง ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมกันเพื่อพัฒนาแนวทางพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายใต้งบประมาณที่จำกัดในการพัฒนาผู้เรียนด้านการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขยายโอกาส จำเป็นจะต้องให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาซึ่งอาศัยความเชี่ยวชาญตามหน้าที่ของแต่ละ

บุคคลคนเพื่อร่วมกันเสนอแนวทางของการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ดีของครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในอนาคต ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 เพื่อนำข้อมูลจากผลการศึกษาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึง สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

3.2 ใช้เป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้เป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยจะสุ่มแยกประชากรออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ที่มีหน่วยเหมือนกัน โดยการแบ่งเป็นชั้นภูมิก่อนประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส 39 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการหรือหัวหน้างานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส 39 คน ครูโรงเรียนขยายโอกาส 624 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 39 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 741 คน 2) แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Random sampling) จากการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส 36 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการหรือหัวหน้างานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 36 คน ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 234 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 36 คน รวม

ทั้งสิ้นจำนวน 342 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบเติมคำ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (Likert's Rating Scale) การตรวจสอบเครื่องมือค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปนำไปทดลอง (Try Out) เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานบริหารวิชาการ ครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบันอยู่ระหว่าง 0.56 ถึง 0.65 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์อยู่ระหว่าง 0.47 ถึง 0.62 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่าสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .60 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.55 นำแบบสอบถามจัดพิมพ์เป็นฉบับจริง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยใช้วิธีการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง/ฝากไปกับบุคลากรที่อยู่โรงเรียน/วางในชั้นงานของโรงเรียนที่เขตและนัดหมายเพื่อขอรับคืนด้วยตนเองและด้วยการฝากมากับบุคลากรของโรงเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผู้ให้ข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) โดยผู้ให้ข้อมูลคือผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 3 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับ จำนวน 1 คน ศึกษาในเทศก์ที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับ จำนวน 2 คน ครูที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับ จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อกำหนดวันและเวลาในการสัมภาษณ์ และดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ และดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลทางไปรษณีย์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลจะได้เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจ

จุดประสงค์ของการวิจัยล่วงหน้า 5 วัน 3) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกันกับที่ได้ส่งไปล่วงหน้า 4) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึกและใช้สมาร์ตโฟนบันทึกเสียง 5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง 2) เทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 พบว่า

สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผล อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.32$) ลำดับที่ 2 ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ($\bar{X} = 4.31$) ลำดับที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.30$) ลำดับที่ 4 ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.29$)

สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 โดยรวมแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.72$) ลำดับที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.67$) ลำดับที่ 3 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.60$) ลำดับที่ 4 ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ($\bar{X} = 4.58$)

ความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมเท่ากับ 0.073 เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ($PNI_{\text{modified}} = 0.097$) ลำดับที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผล ($PNI_{\text{modified}} = 0.081$) ลำดับที่ 3 ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ($PNI_{\text{modified}} = 0.072$) ลำดับที่ 4 ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ($PNI_{\text{modified}} = 0.062$)

5.2 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 พบว่ามีทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร 2) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผล และ 22 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาวางแผนกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของหลักสูตร สถานศึกษาให้สอดคล้องกับ สมรรถนะผู้เรียน บริบทของสังคมและบริบทของสถานศึกษาโดยให้ผู้ที่

ส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการดำเนินงานวางแผน 2) แต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์จัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ พร้อมกำหนดปฏิทินการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน 3) จัดอบรมเพิ่มพูนทักษะความรู้ อบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างความรู้ความเข้าใจเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับผู้เรียน โดยเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมอบรม 4) ต้นสังกัดหรือส่วนที่เกี่ยวข้อง ติดตามและให้สถานศึกษารายงานผล การใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอเพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนและมอบแผนนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้สถานศึกษาฯ ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน 5) สถานศึกษานำหลักสูตรสถานศึกษาของปีที่ผ่านมา มาประเมินหลักสูตรแล้วนำมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ด้วยการ SWOT และการร่วมกันระดมความคิดจากคณะกรรมการหลักสูตร ปรับปรุงตามคณะกรรมการหลักสูตรเสนอแนะและรายงานผลไปยังส่วนที่เกี่ยวข้อง 6) ส่วนที่เกี่ยวข้องส่งเสริมพัฒนาเพิ่มพูนทักษะให้ครูได้รับการพัฒนาการวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องผ่านการอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาทักษะการวางแผนการจัดการเรียนรู้ของครูในการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียน 7) สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจติดตามและประเมินผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมเป็นกรรมการ เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8) สร้างเครือข่ายพัฒนาครูผู้สอนตามกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่มสาระภายในเขตพื้นที่การศึกษา โดยแต่งตั้งประธานเครือข่าย 8 กลุ่มสาระจากครูที่มีความรู้ความสามารถตรงสาขาวิชาเอก เพื่อร่วมกัน ประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาแนวทางร่วมกับสมาชิกครูตามสาขาวิชาในเครือข่ายระดับเขตพื้นที่การศึกษารวบรวมประเด็นปัญหา อุปสรรค ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ในการพัฒนา 9) การจัดครูให้ตรงตามกลุ่มสาระและตรงกับสาขาวิชาเอกให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์และการใช้ทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาระดับสัมฤทธิ์และคุณภาพผู้เรียน 10) ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา เทคนิค วิธีการ จัดการเรียนการสอน อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ 11) เชื่อมโยงห้องเรียนกับชุมชนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เกิดกับผู้เรียนตามกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยความร่วมมือและแหล่งเรียนรู้จากชุมชน 12) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา จัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ให้สมบูรณ์ครบถ้วน และพร้อมใช้เรียนรู้ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่บรรลุวัตถุประสงค์และเต็มประสิทธิภาพ 13) แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาพร้อมกำหนดปฏิทินการนิเทศให้ชัดเจน โดยให้ส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการนิเทศ กำกับ ติดตามและให้คำแนะนำการจัดการเรียนรู้ และรายงานการนิเทศ กำกับ ติดตาม ภายใน ให้ส่วนที่เกี่ยวข้องทราบ 14) ส่งเสริมการสร้างพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนตามสาขาวิชาเอกและนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 15) ส่งเสริมให้ความรู้ อบรม ครู แนะนำแนวทางและวิธีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 16) อบรมให้ความรู้ครูผู้สอนในการสร้างเครื่องมือวัดประเมินผล เทคนิค วิธีการ วัดประเมินผลที่เป็นมาตรฐานและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลที่ได้ถูกต้องแม่นยำ ในการนำผลนั้นไปสู่การปรับปรุง แก้ไข พัฒนาและกำหนด

นโยบาย 17) สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการวัดประเมินผล กำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผลอย่างชัดเจน 18) ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประเมินเพื่อให้ได้ผลที่หลากหลายมิติ เพื่อนำผลมาวิเคราะห์และพัฒนา 19) ออกแบบเครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลที่หลากหลายได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 20) นำผลการวัดและประเมินผลมาวิเคราะห์เพื่อ กำหนดนโยบาย กลยุทธ์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนา 21) สถานศึกษามีการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน 22) สถานศึกษามีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครูให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของการบริหารงานวิชาการโดยเฉพาะเรื่องของการ วิเคราะห์หลักสูตร การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลมาเป็นอันดับต้นๆ จึงทำให้ผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร พินิจมนตรี (2563) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษาและด้านการพัฒนาระบบคุณภาพภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรกุล พงษ์จงมิตร (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศ จากงานวิจัยของ Gold (2000) ได้ศึกษาเรื่อง การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชนผู้ปกครองและนักการศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลิปปินส์ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการของชุมชนแบบมีส่วนร่วมเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครองครอบครัวกับโรงเรียนเพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้และการเรียนรู้ให้

สอดคล้องกับชุมชนทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชนดั่งนั้นสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองนักการศึกษาทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน

6.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ ของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 พบว่าโดยรวมแต่ละองค์ประกอบ อยู่ในระดับ มากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา แสนแป้ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) การวิเคราะห์หลักสูตร 2) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผล 4) การจัดการเรียนรู้ตามลำดับ ผลการประเมินแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร พิณจินตริ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการศึกษาพบว่าโดยรวมและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ ด้านการนิเทศการศึกษา

6.3 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผล ลำดับที่ 3 ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร พิณจินตริ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมด้านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งในปัจจุบันการจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนเพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิด การ

จัดการ การเผชิญสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศที่กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งเป็นงานในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่จะต้องให้หลักการมีส่วนร่วม มีความต้องการจำเป็นในการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยในงานวิจัยของ Elliont (1994) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการรับรู้ประสิทธิภาพของสถาบันของวิทยาลัยชุมชนในนอร์ทแคโรไลนา โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร คณะครู และเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผล และพบว่า ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารไม่มีผลการรับรู้ในประสิทธิผลของวิทยาลัย

6.4 ผลของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 พบว่าความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผล ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และ ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ตามลำดับ ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการวัดและประเมินผล และมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากัน 3 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากัน 3 ด้านคือ ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้ การศึกษาซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 ที่ได้จากการสำรวจข้อมูล (สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการจำเป็นแล้วแปลผลออกมาเป็นข้อมูลในระยะเวลาที่ 1 แล้วนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะเวลาที่ 1 มาผนวกกับระยะเวลาที่ 2 (การศึกษาโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ออกแบบร่างแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 2 สร้างแนวทางจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการสร้างแนวทางซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนที่จะได้มาซึ่งแนวทางที่สมบูรณ์ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ นิภาพร พินิจมนตรี (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ

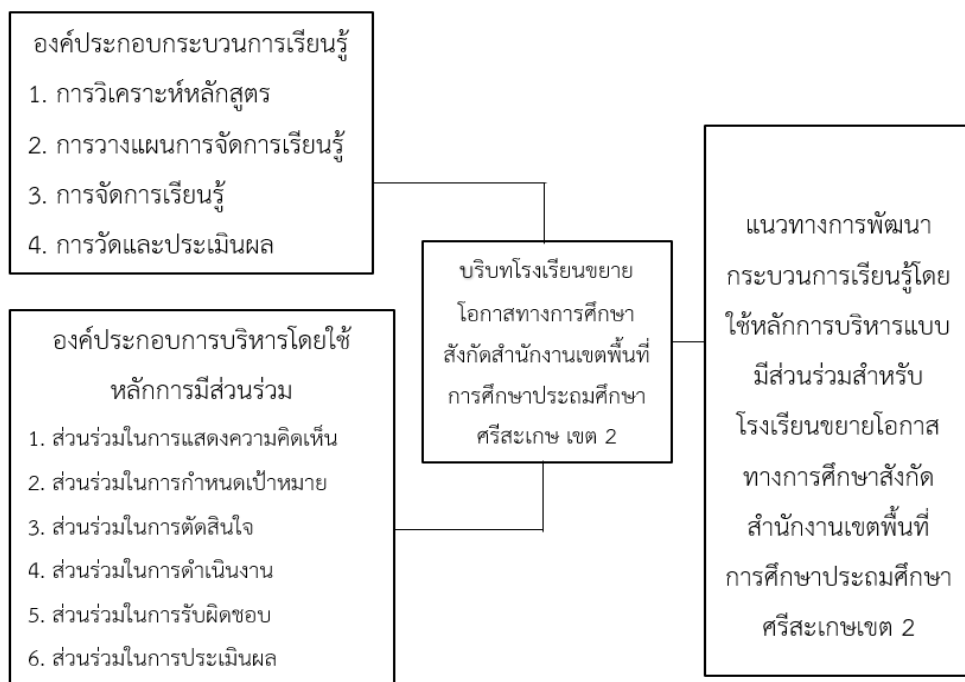
แบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการศึกษาพบว่าความเหมาะสมของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการนิเทศการศึกษา รองลงมา มีค่าเท่ากัน 2 ด้านคือด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และด้านการวัดผลและประเมินผลด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษาและด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีค่าเท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้านระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านแนะแนวการศึกษา รองลงมา คือด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่าเท่ากัน ด้านการนิเทศการศึกษาและด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีค่าเท่ากันและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 (สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มาผนวกกับระยะที่ 2 (การศึกษาโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจัดทำเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการสร้างแนวทางการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาและการสร้างแนวทางซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนที่จะได้มาซึ่งแนวทางที่สมบูรณ์ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถในด้านการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี

ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางนั้นโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทุกด้าน หากแยกพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ลำดับที่ 1 คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา แสนแป (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า 1) การวิเคราะห์หลักสูตร 2) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผล 4) การจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ความเป็นไปได้ของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศโดย Collie (2002) ได้วิจัยเรื่อง องค์การแห่งการเรียนรู้และการปรับปรุงการสอนของ ฝ่ายวิชาการ การศึกษาใช้กรอบแนวคิดขององค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจของฝ่ายวิชาการที่ จะปรับปรุงการสอนของสถาบันการศึกษาในระดับสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักวิจัย นักวิชาการใน

มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ครูมีการแสดงพฤติกรรมว่าโดยมีการพยายามปรับปรุงการสอนโดยเน้น การสอนที่มีประสิทธิภาพ มีการประเมินผู้เรียนและเข้ารับการอบรมในเรื่องที่สามารถนำมาช่วยสนับสนุนการสอน ผู้บริหารก็ความสำคัญกับการปรับปรุงการสอน โดยพยายามที่จะปรับปรุงองค์การให้ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการที่ฝ่ายบริหารวิชาการของสถานศึกษาจะปรับปรุงแนวทางและวิธีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการสอน ครูจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาดังนั้นความเป็นไปได้ของการให้ครูเข้ามามีส่วนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมย่อมมีความเป็นไปได้และจะทำให้การบริหารงานวิชาการในขอยข่ายงานพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

สถานศึกษาจะจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยการ วิเคราะห์หลักสูตร การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับผู้เรียนมากที่สุด เน้นการมีส่วนร่วมจาก ผู้ปกครอง ชุมชน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ของสถานศึกษา ที่จะต้องมีบทบาทโดยการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้คือ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล อันเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์หลักสูตร 2) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถ เทคนิควิธีการแบบใหม่ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยวิธีการจัดอบรมให้ความรู้ทั้งรูปแบบออนไซต์ ออนแอร์ และออนไลน์

8.1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นความต้องการจำเป็น ความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมเท่ากับ 0.073 เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผล ลำดับที่ 3 ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร แสดงให้เห็นว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องมอบนโยบายการขับเคลื่อนด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แก่ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด มีนโยบายพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ และมีวิธีการดำเนินการที่เป็นขั้นตอนและชัดเจน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผลจากการศึกษาความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมเพิ่มพูนทักษะให้ครูได้รับการพัฒนา เทคนิค วิธีการจัดการเรียนการสอน อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงห้องเรียนกับชุมชนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เกิดกับผู้เรียนตามกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยความร่วมมือและแหล่งเรียนรู้จากชุมชน

8.2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ควรส่งเสริมการนำแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ไปปรับใช้ในสถานศึกษาให้สอดคล้องตามบริบทและสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นการพัฒนาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

8.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรตระหนักและให้ความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการกำหนด วางแผนนโยบาย กลยุทธ์ จุดเน้น ลงสู่การดำเนินงานตามแผนและโครงการอย่างชัดเจน และต่อเนื่องมีรายงานผลเปรียบเทียบพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในแบบที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาให้ได้มากที่สุด

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

8.3.2 ควรศึกษารูปแบบกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือและเน้นการบริหารแบบบูรณาการเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่ครบถ้วนรอบด้านและหลากหลายมิติ

10. บรรณานุกรม

- ทรงพล เจริญคำ. (2562). **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.
- ธีรกุล พงษ์จงมิตร. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครธรรม. 7(6). 229-243.
- นิภาพร พินิจมนตรี (2563). **การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2558). **ปฏิรูปการศึกษากลับทางจากล่างขึ้นบน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (2566). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกฤษฎีกา.
- สุมิตรา แซ่โจ้ว. (2559). **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Collie S. L. (2002). The Learning Organization and Teaching Improvement in Academic Departments. *Dissertation Abstracts International*. 63(6). 2155-A.
- D.C. Elliont. (1994). **Collaborative, decentralized management and perceptions of quality schooling outcome**. A Dissertation Presented Degree Doctor of Education. Faculty of the School of Education : University of Southern California.
- Gold, S.E. (2000). Community Organizing at a Neighborhood High School : Promises and Dilemmas in Building Parent - educator Partnership and Collaborations. *Pro Quest Digital Dissertations*. 60(7). 295.